

LIELDIENAS

Dornahā, Šveicē 1921. g. 27. martā

Pastāv nozīmīga atšķirība starp Ziemassvētkiem un Lieldienām. Kas šos svētkus spēj uztvert to pretstatā un savstarpējā mijiedarbībā un prot tos attiecīgi sasaistīt un tā padarīt iekšēji dzīvus, – tā iekšējam pārdzīvojumam atklāsies lielas cilvēces miklas.

Ziemassvētki pievērš mūsu uzmanību dzimšanai. Ar piedzimšanu cilvēka mūžīgais gars ienāk pasaulē, no kuras tiek ņemta viņa jutekliski redzamā miesīgā būtne. Ja Ziemassvētkiem pieejam ar šādu atziņu, tad tie mums tūlīt norāda uz pārjuteklisko pasauli, no kurienes nāk šis cilvēka gars. Tie pievērš mūsu uzmanību tam mūsu būtnes polam, caur kuru mēs kā fiziski-jutekliskas būtnes esam saistīti ar šo pārjuteklisko garīgo pasauli. Tādēļ arī cilvēka piedzimšanu mēs nekad pilnā mērā neizpratīsim tikai ar tās zinātnes palīdzību, kas savas zināšanas smēļ vienīgi fiziski-jutekliskajā pasaulē.

Otrs cilvēka pārdzīvojumu pōls ir saistīts ar Lieldienu svētkiem. Taču nepareizi būtu – pie kā gan laika gaitā novedusi Rietumu pasaules materiālistiskā domāšana – tos izprast kā pretstatu Ziemassvētku dzimšanas domai. Lai par to pārliecinātos, mums tikai jāaplūko, kā darbojas šis mūžīgais cilvēka gars, – kas pats tātad nevar ne piedzimt, ne nomirt –, nonācis no garīgās pasaules un ietērpies cilvēka fiziskajā miesā. No paša šis fiziskās dzīves sākuma šī gara darbība nav nekas cits kā miršanas procesu izraisīšana fiziskajā miesā. Cilvēka fizisko galvas organismu mēs varam saprast tikai tad, ja zinām, ka tajā notiek nepārtraukti miršanas procesi, ko ierobežo tikai cilvēka pārējā organisma dzīvības spēki. Un brīdī, kad šie miršanas procesi, kas vienmēr noris galvā, veidojot pamatu cilvēka domāšanai, gūst virsroku, iestājas cilvēka fiziskā nāve. Tādā veidā tieši dzimšana reizē ir jo cieši saistīta ar miršanas, ar nāves norisēm.

Nāve tātad ir tikai dzimšanas otrā puse. Tādēļ Lieldienu būtību nedrīkst saistīt ar nāves jēdzienu. Mēs arī redzam, ka kristietības sākumā, kad tā kā apustuļa Pāvila kristietība vēl veidojās austrumzemju uzskatu ietekmē, cilvēki Lieldienās galvenokārt nerunāja vis par Jēzus Kristus nāvi, bet gan par viņa augšāmcelšanos, ko Pāvils izteica ar vārdiem: "Ja Kristus nav augšāmcēlies, tad mirusi ir jūsu ticība".

Augšāmcelšanās, triumfs pār nāvi, nāves pārvarēšana – tas veidoja

Lieldienu saturu sākotnējā, vēl austrumzemju gudribas ietekmētajā kristietībā. Šai laikā radās arī gleznas, kur Jēzus Kristus attēlots kā Labais Gans, kas pastāvīgi ir nomodā pār laicīgajā esamībā "iemigušo" cilvēku mūžības lietām. Kristietības sākumā vienmēr arī norādīja uz evaņģēlija vārdiem: "Tas, ko jūs meklējat, tas nav vairs šeit!" Un mēs varam papildināt: "Jums viņš jāmeklē garīgajā pasaulē, jūs nedrīkstat viņu vairs meklēt fiziski-jutekliskajā pasaulē". Ja jūs viņu meklēsiet šajā fiziski-jutekliskajā pasaulē, tad jums var tikai teikt: "Tas, ko jūs meklējat kā fiziski-juteklisku būtni, tas nav vairs šeit."

Lielā visaptverošā gudrība, kas pirmajos kristietības gadusimtenos vēl centās izprast Golgatas mistērijas patieso būtību, pamazām nogrima Rietumpasaules materiālismā. Šis materiālisms attīstījās pamazām. Sākumā vēl vājie, pirmajos gadsimtos tikko pamanāmie materiālisma asni auga lēnām un tikai daudz vēlāk pilnīgi pārņēma visu Rietumpasaules civilizāciju. Tā jau samērā drīz austrumnieciskā reliģiskā doma savienojās ar Rietumu pasaulē izveidojušos valsts ideju. Jau ceturtajā gadu simtenī kristietība kļuva par valsts reliģiju – tas ir, kristietībā ienāca kaut kas, kas vairs nav reliģija. Un Juliāns Atkritējs, kas nebija kristietis, bet bija reliģiozs cilvēks, toreiz nespēja samierināties ar to kristietību, par kādu tā bija kļuvusi Konstantīna laikā.

Tā mēs redzam, ka šajā kristietības sasaistīšanā ar bojā ejošo Romas impēriju jau labi pamanāms topošā Rietumu materiālistiskā pasaules uzskata iespaids. Tai laikā arī radās par Jēzu Kristu priekšstats, kas kristietības sākumā nemaz nepastāvēja – priekšstats par krustā sisto cietēju, par sāpju izmocīto cilvēku, kas mirst neizsakāmās mokās, ko viņam sagādā cilvēki.

Ar to bija noticis pagrieziena kristīgās pasaules uzskatos. Priekšstatā par krustā sisto, sāpju pārņemto Pestītāju, kas valdīja turpmākajos gadusimtenos, vairs nebija ietverta Kristus garīgā būtība, bet tikai viņa miesīgi-ķermeniskais tēls. Un jo vairāk sāpju pazīmju tika piešķirtas šim krustā sistā tēlam, – un māksla turpmākajos gadsimtos ar savu lielo spēku centās krustā sisto Pestītāju attēlot kā šādu cietēju, – jo vairāk tika izsēts kristīgi-materiālistisko izjūtu sēklas. Krucifiks iezīmēja pāreju uz kristīgo materiālismu.

Tas nenozīmē, ka mums nevajadzētu visā dziļumā un nozīmībā atzīt to, ko šī lielā māksla radījusi, attēlojot Pestītāja sāpes. Tas viss var tikt atzīts. Tomēr patiesība ir arī tā, ka ar šādu piekrusta sāpēs mirstoša Pestītāja tēlu cilvēce ir zaudējusi īsteni garīgu kristietības izpratni.

Šim Kristus kā sāpju nomocīta cilvēka tēlam pievienojās priekšstats par Kristus kā pasaules tiesnesi. Tas, ko mēs tik mākslinieciski pilnīgā veidā

redzam Romā Sikstas kapelas gleznā, būtībā nav nekas cits, kā juridiskā izpratnē pārveidots Jahves tēls. Un šis pats materiālistiskais uztveres veids, kas no priekšstata par kapu, no kura triumfējoši paceļas Pestītājs, šajā gleznā licis pazust triumfējošajam nāves uzvarētāja garam, tas 869. gadā 8. ekumēniskajā koncilā pasludināja garu par kaut ko, kas vispār neeksistē – jo cilvēks sastāvot tikai no miesas un dvēseles, kurai esot tikai dažas gara iezīmes. Kā no krucifiksa pazuda gars, jo tajā redzam attēlotu vairs tikai fizisko miesu, no kuras runā sāpju pārņemtā dvēsele, bez triumfējošā visu uzturētāja gara, tā ar šo koncila lēmumu no cilvēka būtnes vispār tika izsvītrots gars.

Tajā pašā laikā Lielā piektdiena tika ciešāk sasaistīta ar Augšāmcelšanās, ar Lieldienu svētkiem. Lielā piektdiena kļuva par svētku dienu, kurā sāpju pārdzīvojums ieguva zināmu egoistisku nokrāsu. Rakņāties sāpēs, saldkaisli gremdēt tajās savu dvēseli, sajūst sāpju svētlaimi, tas ilgu gadsimtu gaitā bija kļuvis par Lielās piektdienas saturu, kam it kā bija jāveido Lieldienu fons. Jo uztvert Lieldienas to istajā būtībā cilvēce kļuva arvien nespējīgāka. Tā pati cilvēce, kas bija atzinusi principu, ka cilvēks sastāv tikai no miesas un dvēseles, tā savām jūtām prasīja Pestītāju kā vienkāršu mirstošu cietēju, kā savu pašas fizisko sāpju atspoguļotāju. Kristietības sākumā cilvēki kā tiešu pārdzīvojumu izjuta to, ka dzīvais gars vienmēr uzvar visu, kas nāk no fiziskās miesas. Nu bija nepieciešams šis mirstošais mocekļa tēls, lai vispār kaut kā izjustu Lieldienu augšāmcelšanās ideju.

Ir dziļi jāizjūt, ka šādā veidā no Rietumu kultūras pamazām izzuda patiesā gara apziņa, gara izjūta. Mums, protams, ar apbrīnu, bet reizē arī ar zināmu traģisma izjūtu jānoraugās uz visiem mākslinieku centieniem attēlot sāpju pārņemto krustā sisto. Un šeit nepietiek ar atsevišķi izteiktām domām un atsevišķām izjūtām, lai dotu mūsu laikam to, kas tam vajadzīgs. Mums visā pilnībā jāskatās, ka Rietumu kultūra attiecībā uz garu ir nonākusi uz maldu ceļa. Cilvēcei šodien jāpaceļas pāri arī tam, kas kaut kādā jomā zināmā veidā pieder pat pie visaugstākajiem kultūras sasniegumiem. Rietumu kultūrā nepieciešams atkal atgūt patieso Lieldienu izpratni. Tai nepieciešams savos dvēseles pārdzīvojumos atkal pacelties līdz dzīvajam garam.

Kas kādreiz tik grandiozi ienāca pasaulē kā svētā dzimšanas mistērija, kā Ziemassvētku mistērija, tas Rietumu kultūrā pamazām ieslīga tajās sentimentalitātēs, kas neizbēgamā pavada materiālistisko pasaules uzskatu; sentimentalitātēs, kas izpaužas seklās dziesmiņās par Jēzuliņu, saldkaismā tiksmē par maza bērna izjūtām. Tai vietā, lai grandiozajā Ziemassvētku

mistērijā izjustu dievišķā gara ienākšanu zemes pasaulē, par valdošām un noteicošām kļuva mietpilsoniskās dziesmiņas par Jēzus bērniņu. Šai prāta sliedēs nonākušajai kristietības attīstībai ir raksturīgi, ka daži tās pārstāvji jau pauž pārliecību, ka Dēls vispār neiederas evaņģēlijā, – tur iederoties tikai Tēvs. Kaut arī šī kristietība vēl turas pie augšāmcelšanās domas, taču saista to cieši ar nāves domu. Tādēļ arī šajā modernajā kristietībā Lielā piektdiena ir nostājusies priekšplānā, bet patiesā Lieldienu doma pamazām arvien vairāk atkāpusies aizplānā.

Taču šodien, kad ir svarīgi, lai cilvēks par visām lietām pārdzīvotu savas paša garīgās būtnes augšāmcelšanos, mums īpaši jāuzsver tieši Lieldienu doma. Mums nepieciešama tās pilnīga izprašana. Bet tad ir nepieciešams saprast, ka krustā sistā cietēja tēlā izpaužas Rietumu pasaules ieslīgšana materiālismā, tāpat kā tas ir ar tīri juridiski izprastā pasaules tiesneša tēlu. Mums vajadzīgs Kristus kā pārjutekliska būtne, kā ārpuszemes būtne, kas ienākusi zemes attīstībā. Mums jāpaceļas līdz šai, varētu teikt, saules domai, jāizprot, ka ar Golgatas mistēriju cilvēces attīstībā ir ienācis kaut kas, kas nav izprotams ar dabas likumiem, bet gan tikai ar garazinātņi, ar garīgās pasaules izziņu. Un pirmais secinājums, ko garazinātne izdara no augšāmcelšanās domas, ir tas, ka arī katra cilvēka mūžīgais gars ir nemirstīgs un neatkarīgs no viņa miesīgās fiziskās būtnes. Un Kristus istenā būtība ir izteikta apustuļa Pāvila vārdos: "Ja Kristus nav augšāmcelies, tad mirusi ir jūsu ticība"; – vārdos, kam apstiprinājumu var gūt arī mūsdienās, tikai citā, apzinātākā formā.

Liieldienām mūsu laikā jāklūst par iekšēja pārdzīvojuma svētkiem, kuros mēs svinam sava paša gara uzvaru pār miesu. Mūsu acu priekšā gan jāstāv – jo mēs nedrīkstam aizmirst arī vēsturi – krustā sistajam sāpju izmocītajam Jēzum, bet pāri krustam mums jāredz triumfējošais Kristus gars, kuru neskar ne dzimšana, ne nāve un kurš vienīgais var mūs pacelt mūžīgajā garīgajā esamībā. Tikai tā mēs atkal tuvosimies Kristus patiesajai būtībai. Rietumu cilvēce ir novilkusi Kristu lejā pie sevis – gan ar viņa bērna tēlu, gan ar pārmērīgi uzsvērto mirstošā cietēja tēlu.

Es jau bieži esmu teicis, ka krucifiks ir radies tikpat ilgi pēc Golgatas mistērijas, cik ilgu laiku pirms tās ir teikti Budas vārdi: "Nāve ir ļaunums". Kristietības sākuma laikā cilvēki, uzlūkojot krustā sistā Pestītāja tēlu, arī raudzījās nāvē, taču nesajuta to vairs kā kādu absolūtu ļaunumu, bet gan kā kaut ko, kam patiesībā nav īstas esamības.

Tomēr šo nāves nebūtiskuma izjūtu, kuras pamatā vēl bija aus-

trumzemju gudriba un kas ir dziļāka par Budas atziņu, pārvarēja cits uzskats, kas savā uztverē cieši pieķērās sāpēs izmocītā cietēja tēlam. Raugoties uz šo uzskatu maiņu, mums ne tikai ar savām domām – tās parasti nesniedzas dziļi –, bet ar visām savām jūtām, ar visu savu būtību ir jāizjūt, kādu likteni cilvēku priekšstatos piedzīvojuši Golgatas mistērijas izpratne gadsimtu gaitā. Un mums jāatgriežas pie tīrās, sākotnējās Golgatas mistērijas izpratnes. Pat vēl ebreju tautas senatnē Jahve netika uztverts kā pasaules tiesnesis juridiskā izpratnē. Senās ebreju tautas reliģisko jūtu dziļākais dramatisks tēlojums, kas ietverts Vecās Derības Ijaba grāmatā, attēlo cietēju Ijabu veidā, kas neļauj viņu uzlūkot vienkārši kā āriģi taisnīgu cilvēku. Ijabs ir cietējs, kas to, kas ar viņu notiek ārējā pasaulē, uztver kā savu likteni. Tikai pamazām juridiskais atmaksas jēdziens ienāk cilvēces apziņā. Taču tas, ko mēs redzam Mikelandželo Sikstas kapelas altārgleznā, tomēr ir šī juridiski izprastā Jahves principa atdzīvināšana. Bet mums vajadzīgs Kristus, ko mēs varam meklēt un atrast savā iekšienē, Kristus, kas ienāk mūsu dvēselē, sasilda un iekvēlina mūsu gribu, kas dod mums spēku darbiem, kurus no mums prasa cilvēces attīstība. Mums vajadzīgs Kristus, uz kuru nav jāraugās kā uz cietēju, bet kas ir nāves uzvarētājs, kas stāv pāri Golgatas ciešanām un no augšas noraugās uz cilvēka miesu, kas nebūtiski mirst pie krusta. Mums vajadzīga stiprā apziņa par gara mūžīgumu. Šo gara mūžīguma apziņu mēs negūsim, ja gremdēsimies tikai krucifiksa tēlā. Un ja paraudzīsimies, kā šis krucifiks pamazām ir pārvērties tikai par fizisko sāpju pārņemta mocekļa tēlu, tad sapratīsim, kādu ievirzi laika gaitā ir guvušas cilvēku izjūtas. Cilvēki savu skatienu ir novērsuši no Kristus patiesās garīgās būtības un to pievērsuši tikai zemišķi fiziskajai ārienei. Mākslā laiku pa laikam tas gan guvis grandiozu izpausmi. Taču tādiem cilvēkiem, kā, piemēram, Gētem, kas jau kaut ko sajuta no nepieciešamības mūsu civilizācijai atkal pievērsties garam, tas vienmēr licies par kaut ko nepieņemamu. Gēte jau arī it bieži ir teicis, ka krustā sistais Pestītājs viņam neizsaka to, ko viņš kristietībā izjūt: cilvēka pacelšanos garīgajā pasaulē.

Ir nepieciešams, lai būtiski izmainītos mūsu Lielās piektdienas un Lieldienu svētku uztvere. Lielās piektdienas pārdzīvojumam jāpārveidojas tā, lai pie krusta mirstošā Jēzus uzlūkošana saistītos ar sajūtu, ka šī nāve ir tikai likumsakarīga dzimšanas otrā puse. Jo kas dzimšanu reizē nesaista ar mirstānu, tas neredz to visā pilnībā. Un, ja Lielās piektdienas pārdzīvojumā spēsim izjust to, ka nāve ir tikai likumsakarīga piedzimšanas otrā puse, tad pareizā veidā sagatavosimies arī patiesajam Lieldienu pārdzīvojumam, kas pamatojas atziņā: lai kas arī būtu ar dzimšanu saņemtais cilvēka miesas apvalks, – īstenais cilvēks nedzimst, tāpat kā viņš arī nemirst. Un šim is-

tenajam cilvēkam ir jāsavienojas ar Kristu, kas ienācis šajā pasaulē kā mūžīga kosmiska būtne, kas tādēļ arī nevar ne piedzimt, ne mirt, bet kurš bija tikai savienojies ar mirstīgo zemes cilvēku, kas tad arī mira pie krusta. Mums ir dziļi jāizjūt, kādas sekas ir tam, ka ar pirmā gadsimta beigām cilvēcē pamazām zuda priekšstats par patieso dzīvo garu. Un istās Lieldienas būs tad, kad pietiekami liels skaits cilvēku sapratis, ka mūsu modernajā civilizācijā atkal jāatdzimst šim garam. Ārēji tas izpaudisies tādā veidā, ka cilvēks vēlēšies izziņāt ne tikai to, kam viņš ir pakļauts pēc dabas un vēstures likumiem, bet gribēs izziņāt arī savu cilvēka isto garīgo būtību, to, kas darbojas viņa gribā, uz kā pamatojas cilvēka gara brīvība. Viņš gribēs tad izprast savas gribas isto dabu, kas cilvēku ved pāri nāves sliekšnim, un kas savā istajā būtībā izziņāma tikai garīgi.

Kā gan cilvēks lai varētu izprast Vasarsvētku ideju par gara sūtišanu, ja 8. vispārējais ekumēniskais koncils Konstantinopolē, noliedzams cilvēka gara pastāvēšanu, būtībā pārvērtā Vasarsvētku domu par tukšu dogmatisku frāzi? Kā gan cilvēks var izprast Vasarsvētkus, ja viņš nav sapratis Lieldienu – gara augšāmcelšanās – ideju? Cilvēks nedrīkst ļaut sevi apreibināt ar mirstošā, sāpju pārņemta Pestītāja tēlu. Mums jāmacās redzēt sāpes to saistībā ar materiālo esamību, kas bija viens no senās gudrības pamatprincipiem, dzimis vēl senās instinktīvās cilvēka izziņas dziļumos. Mums šī atziņa atkal jāapgūst. Šis senās gudrības pamatprincips bija, ka sāpju avots meklējams matērijā, ka ciešanas rodas no cilvēka sasaistīšanās ar matēriju. Protams, mēs nedrīkstam domāt, ka Kristus, būdams dievišķi-garīga būtne, nebūtu Golgatā cietis sāpes. Uzskatīt šīs sāpes tikai par šķietamām būtu maldīgi. Tās mums jāstādās priekšā kā īstenas visreālākajā nozīmē. Taču mēs tās nedrīkstam uzskatīt par šīs Golgatas mistērijas patieso būtību.

Kad senajās mistērijās to skolniekiem iniciācijas (iesvētīšanas) gaitā – pēc tam, kad tie bija izgājuši nepieciešamās sagatavošanās pakāpes un daudzajos vingrinājumos ieguvuši vajadzīgās atziņas –, tās noslēgumā bija jāparādā brīvākais cilvēks, tad viņiem parādīja fiziskās miesas ciešanām pilnīgi pārņemta cilvēka tēlu sarkanā purpura mētelī ar ērkšķu vainagu galvā – Krestus tēlu. Šai Krestus uzlūkošanai iesvētāmo dvēselēs bija jāizraisa tas spēks, kas cilvēku padara par patiesu cilvēku vārda dziļākajā nozīmē. Asinspilēm, ko šie iniciējamie skolnieki redzēja šajā Krestus tēlā, vajadzēja pārvarēt viņu nespēku, viņu cilvēcisko vājumu un izraisīt triumfējošā gara pārdzīvojumu. Šo sāpju uzlūkošanai bija jāizsauc cilvēka garīgās būtnes augšāmcelšanās. Viņiem bija dziļi jāpārdzīvo, ko varētu izteikt vārdiem: Tavi pārdzīvotie prieka brīži tev dzīvē var daudz ko dot, bet, ja tu esi guvis kādas

atziņas, kādu ieskatu garīgajās likumsakarībās, tad par to tu vari pateikties tikai savām ciešanām, savām sāpēm. Šīs atziņas tu esi guvis tādēļ, ka neesi savās ciešanās, savās sāpēs sevi pazaudējis, bet tev ir bijis spēks pacelties tām pāri. Pēc kāda laika cietēja Krestus tēlu nomainīja ar citu, ar triumfējošo Kristus tēlu, kas no augšas noraugās uz cietēju Krestu kā uz kaut ko pārvarētu. Arī mums šodien sevī atkal jāatrod spēks ieraudzīt un savā dvēselē izjust triumfējošo Kristus garu. It īpaši šis garš mums ir jāizjūt savā gribā, lai mēs spētu pareizi darboties cilvēces nākotnes labā.

Lai pareizi izprastu Lieldienu būtību, mums Kristus garš jāsaista ar kosmosu. Jauno laiku domāšana padarījusi kosmosu par nedzīvu liķi. Mēs šodien raugāmies uz zvaigznēm, uz zvaigžņu ceļiem kosmosā un cenšamies visu to aprēķināt. Tas ir, mēs izdarām aprēķinus ar pasaules liķi, – un neredzam, ka zvaigznēs pulsē arī dzīvība, ka zvaigžņu ceļos valda kosmiskā gara nodomi. Kristus ir ienācis cilvēcē, lai cilvēku dvēseles atkal savienotu ar šo kosmosa garu. Un tikai tas patiesi sludina evaņģēliju, kas spēj parādīt, ka mūsu fiziskā saule ir tikai Kristus – lielā augšāmcelušamies kosmosa gara – ārējā izpausme. Mums atkal jāmacās saistīt Kristu ar sauli. Mums atkal jāizprot, kāda nozīme ir tam, ka Lieldienu iestāšanās nosaka saule un mēness, šo pasaules spīdekļu savstarpējās attiecības. Kosmoss pats nosaka Lieldienu iestāšanās laiku uz zemes. Tie bija cilvēci sargājošie modrie kosmosa gari, kas pēc sava visuma pulksteņa, kura rādītāji zemes esamībai ir saule un mēness, norādīja uz to lielo un nozīmīgo stundu pasaules un cilvēces attīstībā, kurā jāsvin augšāmcelšanās svētki. Mums savā garā jāmacās vadīties no šo abu rādītāju – saules un mēness – gaitas, tāpat kā mēs savās zemes lietās vadāmies pēc mūsu parasto laikrāžu uzrādītā laika. Mums jāmacās savās fiziskajās, savās zemes lietās rēķināties arī ar pāri fiziskajam, pāri zemei stāvošo. Lieldienu ideju var izskaidrot tikai ar pāri zemei stāvošo. Golgatas augšāmcelšanās mistērija atšķiras no visām pārējām ar zemi saistītām norisēm. Viss pārējais, kas notiek uz zemes, noris pavisam citādā veidā, nekā tas bija ar Golgatas mistēriju. Ar šo mistēriju zeme uzņēma sevī kosmiskus spēkus, un no tā, par ko mūsu zeme tādā veidā ir kļuvusi, cilvēkā veidojas jauni gribas spēki. Uz zemes notika kosmiska norise un zeme bija tikai šīs norises darbības lauks. Un sekas tam bija tās, ka cilvēks savā dziļākajā būtībā atkal tika savienots ar kosmosu.

Tikai visu to izprotot, mēs aptversim Lieldienu būtību pilnībā. Tādēļ mums ir jāraugās ne tikai uz krucifiksa tēlu, kaut arī māksla to būtu padarījusi par kaut ko ļoti skaistu, lielu, nozīmīgu un cēlu. Bet, raugoties šajā krustā sistājā, mūsos jāmiļ domai: "Tas, ko tu meklē, tas nav vairs šeit". Un pāri

krustam mums jāredz triumfējošais Kristus garš, garš, kas runā uz mums, mūsu garu modinot.

Tas ir tas, kam kā patiesajai Lieldienu domai jāienāk cilvēku sirdīs un prātos. Šodienā no mums prasa, lai mēs ne tikai iedziļinātos visā, kas jau ir radīts, bet mums pašiem ir jākļūst par radītājiem. Kaut vai tas būtu šis pats krucifiks ar visu to skaisto, ko mākslinieki no tā ir izveidojuši. Mēs nedrīkstam to atstāt tādu, kāds viņš ir. Mums jāsaklausa garīgo būtņu vārdi, kas ikreiz, kad raugāmies šajā krustā sistā tēlā, runā uz mums: "Tas, ko jūs meklējat, tas nav vairs šeit". Un tā viņš mums jāmeklē tur, kur viņš ir. Mums jāmacās Lieldienās vērsties pie gara, ko varam attēlot tikai augšāmcelušamies Kristus tēlā. Tad mēs pareizā veidā spēsim pāriet no Lielās piektdienas ciešanu noskaņojuma uz Lieldienu augšāmcelšanās garīgu pārdzīvošanu. Tad mēs arī spēsim šajā Lieldienu pārdzīvojumā atrast tos spēkus, kas nepieciešami mūsu gribai, lai mēs varētu darboties cilvēces tālākattīstības labā lielajā ciņā ar bojāejas spēkiem. Šādi augšupejas spēki mums ļoti vajadzīgi. Un kad pareizi izpratisim Lieldienu augšāmcelšanās domu, tad šī doma – silta un gaiša – iekvēlinās mūsos tos spēkus, kas mums nepieciešami mūsu darbam, lai cilvēce varētu tālāk iet pa savu Kosmosa nosprausto cilvēces nākotnes ceļu.